

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศตลอดมา รัฐธรรมนูญที่มีมาทุกฉบับได้กำหนดรูปแบบการบริหารการปกครองอยู่ในรูปรัฐสภา โดยมีหลักสำคัญในการปกครองว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล (สำนักงานเลขาธิการผู้แทนราษฎร, 2539) ตั้งแต่เริ่มมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศถึง 15 ครั้ง ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 จะเห็นว่าเป็นการพยายามที่จะสร้างระบบการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยให้มากที่สุด แต่ระบบจะดีเพียงใด ถ้าคนในชาติไม่เข้าใจระบบการเมืองการปกครองและมีจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมในระบบคงไม่สามารถก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงได้ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ได้รับการพัฒนาแล้ววัดได้จากการมีความรู้ทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมและมีจิตสำนึกในด้านการเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของสังคมที่ตนอยู่ ความไว้วางใจรัฐบาลเชื่อว่ารัฐบาลสามารถสนองตอบความต้องการของพลเมืองได้และมีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถมีอิทธิพลต่อคนอื่น ๆ ในสังคมได้ (Parker and Jarolimek, 1984) คนส่วนใหญ่สันนิษฐานว่าถ้าคนรู้หนังสือมากขึ้น จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยมากขึ้นจะทำให้คนมีความคิดความอ่านฉลาดขึ้น ความเป็นธรรม มีทัศนคติที่ทันสมัยและมีความเข้าใจในเรื่องการเมือง มีแนวโน้มไปในทางประชาธิปไตย (ลิขิต อีร์เวคิน, 2539) คือเคารพในความเป็นบุคคลและการตัดสินใจของผู้อื่น มีสิทธิเสรีภาพและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ความคิดของเขาในการตัดสินใจ มีใจกว้าง รู้จักรับฟังผู้อื่น พิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเป็นธรรม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อส่วนรวม มีขันติธรรม ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ รู้จักแก้ปัญหาโดยสันติวิธี (ทิตนา เขมมณี, 2536) ในเรื่องนี้อาจจะไม่เป็นความจริงเสมอไป การศึกษานั้นจะดูแต่ปริมาณอย่างเดียวไม่ได้ ต้องดูที่ระบบและจุดมุ่งหมายด้วยความจริงอัตราการอ่านออกเขียนได้ของเรามีประมาณร้อยละ 70 แต่สภาพจิตใจของคนที่มีต่อการเมืองการปกครองและรัฐบาลยังคงเหมือนสมัยโบราณ ระบบการศึกษาสอนให้คนฝึกฝนวิชาซีพมากกว่าการศึกษาในความหมายสากล คือสอนให้รู้จักคิด รู้จักวิเคราะห์ มีเหตุผล ไร้อคติ ดังนั้นการจัดการศึกษาไม่ใช่เพียงปริมาณ การศึกษาที่สำคัญอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นมากต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยคือการศึกษาภาคปฏิบัติคือการเข้ามีส่วนร่วม ถ้าประชาชนได้มีโอกาสดังกล่าว แม้ระดับการศึกษาจะไม่สูงนักก็สามารถเข้าใจการเมืองได้ (ลิขิต อีร์เวคิน, 2539)

การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของประชาชนทุกคน ถ้าการเมืองไม่ดีก็ไม่สามารถจัดสรรแบ่งปันความอุดมสมบูรณ์ได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในระบอบประชาธิปไตยมาจากประชาชนดังนั้นประชาชนทุกคนมีอำนาจในการปกครองตนเองโดยวิธีการเลือกและมอบอำนาจให้ตัวแทนไปปกครองตามเจตน์จำนงของประชาชน การเมืองจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกคนต้องรู้กลไกและกระบวนการทางการเมืองการปกครอง โครงสร้างทางการเมืองการปกครอง สิทธิและหน้าที่ของตนที่จะทำให้การเมืองการปกครองดีขึ้น ต้องมีความสนใจและเจตคติที่ดีต่อการเมืองและพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมตามสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรร่วมกับสำนักงานสถาบันราชภัฏ, 2540) ดังนั้นทุกฝ่ายควรจะเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการเมืองให้แก่ประชาชนให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเมือง ซึ่งมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชน ประชาชนจะต้องเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเพื่อบำรุงอำนาจสิทธิ์ขาดในการกำหนดและถอดถอนผู้ใช้อำนาจทางการเมือง มิให้ผู้ใช้อำนาจทางการเมืองฉ้อฉลเพื่อประโยชน์ของตนเอง (สมบัติ อ่างธัญวงศ์, 2538) การเลือกตั้งเป็นกลไกการใช้อำนาจอธิปไตยหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนที่มโนนโยบายตรงกับความต้องการของตนเองไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนด้วยความยุติธรรมเพื่อลดภาวะความตึงเครียด ชัดความขัดแย้งหรือสืบสานต่ออำนาจและเป็นกลไกที่จะควบคุมให้ผู้แทนที่ดำรงตำแหน่งจากการเลือกตั้งตระหนักรู้เสมอว่าต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนเพราะประชาชนเป็นผู้กำหนดอนาคตทางการเมืองของตนด้วยการเลือกหรือไม่เลือกตนกลับมาทำหน้าที่ผู้แทนอีก ดังนั้นการเลือกตั้งจึงมีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง โดยประชาชนจะสำนึกถึงความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองซึ่งต้องมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้แทน เลือกรัฐบาลเลือกรูปแบบและวิธีดำเนินการปกครอง เลือกนโยบายสาธารณะ เลือกระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ จะเอื้อต่อการดำรงไว้ทางการเมืองที่พึงปรารถนาและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (วัชรา ไชยสาร, 2541)

ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ทั้ง 3 ฉบับ ได้ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องได้รับทราบและทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2541) การที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญใหม่นั้นจะต้องทำให้ประชาชนมีความรู้ในระบบการเมือง มองเห็นความสำคัญของการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง มีเจตคติที่ดีต่อการเมืองจนเกิดเป็นความต้องการที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ความรู้ทางการเมือง เจตคติทางการเมืองและการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่เกิดมาจากกระบวนการอบรมกล่อมเกลாதองการเมือง(Political Socialization) ซึ่งหมายถึงสมาชิกใหม่ของระบบการเมืองจะถูกระบบนั้นให้การอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับค่านิยม ทศนคติและพฤติกรรมของระบบนั้น กระบวนการอบรมกล่อมเกลาทองการเมืองเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต(Hess and Thorney, 1967) และเป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่ถ่ายทอดให้แก่สังคมเริ่มตั้งแต่ระยะเริ่มต้นในสถาบันครอบครัว ซึ่งต่อเนื่องมาถึงสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา ซึ่งได้แก่โรงเรียน กลุ่มอาชีพ สมาคมอาสาสมัคร สื่อมวลชน พรรคการเมืองหรือสถาบันต่างๆ ของรัฐบาล (Hissman, 1966) กระบวนการอบรมทางการเมืองเกิดขึ้นได้สองทางคือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการสั่งสอนโดยตรงหรือการเรียนรู้ที่ได้จากการปลูกฝังลัทธิ ได้แก่ การสอนซึ่งมีกำหนดระยะเวลาแน่นอน มีหลักสูตรและการวางแผนการสอนตลอดจนกำหนดวิธีการที่จะใช้สอนไว้ด้วย การอบรมในระยะสั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทองการเมืองเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการให้ความรู้โดยตรงแก่ผู้เข้ารับการอบรม อีกวิธีหนึ่งคือการเรียนรู้โดยไม่ได้ตั้งใจหรือแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งความรู้ได้มาจากกลุ่มเพื่อน กลุ่มสังคม ครอบครัว โรงเรียน จากการพูดคุยพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่มของบุคคลในองค์กรต่างๆ เป็นต้นโดยไม่มีแผนล่วงหน้า (Dawson and Prewitt, 1969) ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของมนุษย์จึงเกิดขึ้นตลอดเวลาซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการสร้างความสนใจทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ความคิดทางการเมือง เจตคติทางการเมืองรวมทั้งพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครองประเทศ มีการติดตามข่าวสารบ้านเมือง สนทนาเกี่ยวกับปัญหาของบ้านเมืองพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการกำหนดนโยบายทางการเมืองคือการออกเสียงเลือกตั้ง (เกษม ศิริสัมพันธ์, ม.ป.ป.) การพัฒนากระบวนการอบรมทางการเมืองในขั้นของการให้ความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ติดต่อการเมืองนั้น สามารถพัฒนาโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) ได้เป็นอย่างดีเพราะการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยมีพื้นฐานสำคัญ คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนที่มีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของการเรียนรู้จากประสบการณ์มี 4 ประการคือ ประสบการณ์ การสะท้อนความคิดและอภิปราย ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอดและการทดลองหรือประยุกต์แนวคิด ส่วนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพคือต้องการให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุดในทุกๆ องค์ประกอบด้วยการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มและให้บรรลุลานสูงสุด (Nicol, 1994) ส่วนในขั้นการมีส่วนร่วมของกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทองการเมือง สามารถสร้างเจตคติทางการเมืองได้โดยการใช้การเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม (Service Learning) โดยให้ผู้เรียนเข้าไปทำกิจกรรมรับใช้สังคมซึ่งมีจุดมุ่งหมายสอดคล้องกับเรื่องที่เรียนและเป็นความต้องการของสังคม จากนั้นจึงวางแผนการปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมเมื่อปฏิบัติแล้วก็ให้นำประสบการณ์ที่ได้มาวิเคราะห์และสะท้อนความคิดจากการกระทำจนเกิดเป็นการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งสามารถสร้างความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากการปฏิบัติได้ (Rhoads and Howard, 1998)

สตรีมีบทบาทมากขึ้นในสังคมทุก ๆ ด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

ผู้หญิงในฐานะผู้สืบสานค่านิยมและทัศนคติของสังคมมีความจำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจมีเจตคติที่ดีต่อการเมือง เพราะสตรีมีบทบาทโดยตรงในกระบวนการอบรมกล่อมเกลากองการเมืองให้กับอนุชนรุ่นหลัง หากสตรีมีความเข้าใจในระบบการเมือง เข้าใจบทบาทของตนเองในสังคมจะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในสังคม (สุธีรา ทอมสัน, 2540) ผู้หญิงมีบทบาทมากในเรื่องของการจัดการชุมชน มีการรวมตัวกันทำกิจกรรมของชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การรวมตัวเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเจตคติทางการเมืองให้ผู้หญิงหันมาสนใจการเข้าร่วมทางการเมืองคือสถาบันผู้หญิงกับการเมือง ชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้เฒ่าสตรี ศูนย์สตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เครือข่ายสตรีระดับประเทศซึ่งประกอบด้วย ผู้นำสตรีของภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ กลุ่มผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ กลุ่มผู้นำชุมชนสตรีในระดับท้องถิ่นประกอบด้วย ผู้นำกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของสตรีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรีอาสาสมัคร เป็นต้น องค์กรสตรีเหล่านี้สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่าง ๆ และร่วมมือกันวางแผนเพื่อดำเนินการตามบทบาทของสตรีที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งถ้ากลุ่มสตรีดังกล่าวได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมือง เจตคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมก็จะทำให้ผู้นำชุมชนที่เป็นสตรีตระหนักถึงบทบาทของตนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและยังสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการถ่ายทอดความรู้ทางการเมืองให้กับเยาวชนรุ่นหลังต่อไป ในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบต่าง ๆ ของการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เช่น ความรู้ในการเตรียมการก่อนเข้าสู่การเลือกตั้ง ความรู้เกี่ยวกับระบบการเลือกตั้ง การปฏิบัติตนในวันเลือกตั้งและหลังวันเลือกตั้ง การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลโดยประชาชน กลุ่มผู้นำสตรีจะต้องเข้าใจบทบาทและสิทธิของตนตามกฎหมาย (มุสตี ตามไท, 2541) สตรีจำเป็นจะต้องได้รับการอบรมด้วยวิธีการที่เหมาะสมและต่างจากการอบรมทั่วไป คือ จะต้องมึเนื้อหาที่เฉพาะสำหรับกลุ่มสตรีโดยตรง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและบทบาทของสตรีกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจจะพัฒนากระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองเจตคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี

2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรีที่ได้รับการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมกับผู้นำชุมชนที่เป็นสตรีที่ได้รับการอบรมตามวิธีที่ใช้กันโดยทั่วไป

3. เพื่อศึกษาติดตามผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรีหลังจากที่ได้รับการอบรมด้วยกระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมและการอบรมตามวิธีที่ใช้กันโดยทั่วไป

สมมุติฐานของการวิจัย

Kolb (1984) เป็นผู้ศึกษาเกี่ยวกับ Experiential Learning ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ รูปแบบการสอนมี 4 ขั้นตอน คือผู้เรียนจะได้ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมแล้วสะท้อนความคิดจากประสบการณ์จากมุมมองที่หลากหลาย จากการสังเกตและการสะท้อนความคิดผู้เรียนจะสรุปความรู้เป็นความคิดรวบยอดซึ่งเป็นนามธรรมและสรุปเป็นหลักการ ซึ่งได้จากการบูรณาการการสังเกตกับทฤษฎี ผู้เรียนจะนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้หรือทดลองใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ Torkington (1996) กล่าวว่ากระบวนการที่ความรู้ได้ถูกสร้างขึ้นโดยผ่านการแปรเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้เรียน เขาได้ประยุกต์ใช้แนวคิดนี้กับการศึกษาผู้ใหญ่และการฝึกอบรมซึ่งมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่ให้คงอยู่กับผู้เรียนตลอดไป Knowles (1980) ชี้ให้เห็นว่าผู้ใหญ่เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญมากในการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ด้วยตัวเองในสถานการณ์ต่าง ๆ จึงเป็นการเหมาะสมในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นอย่างยิ่ง Rhoads และ Howard (1998) สรุปว่าการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมสามารถพัฒนาเจตคติที่ดีในด้านการเมืองได้โดยผู้เรียนได้สะท้อนความคิดจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคมในทางการเมือง ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของผู้เรียน Kolb (1984) กล่าวว่า วิธีที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการความรู้ใหม่กับการดำรงชีวิตของเขาได้ โดยการจัดประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมให้ผู้เรียน การสะท้อนความคิดจนเกิดความคิดรวบยอดและการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในทางการเมือง Erickson Anderson และ Zlotkoski (1997) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเป็นประสบการณ์จากการรับใช้ชุมชนบูรณาการกับเป้าหมายทางวิชาการ ซึ่งเป็นความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ Lynn (1997) ได้ศึกษาอิทธิพลของการรับใช้สังคมต่อเจตคติในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยให้นักเรียนฝึกทักษะ ความรับผิดชอบในโครงการเพื่อให้เกิดเจตคติในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่านักเรียนได้เรียนรู้โดยการแก้ปัญหาของชุมชนรวมทั้งการเรียนรู้ค่านิยมต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงความต้องการของชุมชนทำให้ไม่เห็นแก่ตัว และมีความรู้สึกที่จะช่วยเหลือผู้อื่น งานวิจัยนี้เสนอแนะว่ารัฐควรให้การศึกษามีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบทางการเมืองโดยกระตุ้นให้ทุกคนเข้ามีส่วนร่วมในสถาบันต่างๆในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ

การเมืองโดยใช้การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์การรับใช้สังคมโดยบูรณาการในหลักสูตรของนักเรียน ดังนั้น กระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมที่ผู้วิจัย พัฒนาขึ้นจึงควรจะช่วยเสริมสร้างความรู้ทางการเมือง เจตคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรีได้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนที่เป็นสตรีที่ได้รับการอบรมด้วยกระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบ เน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมจะมีความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมือง หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม
2. ผู้นำชุมชนที่เป็นสตรีที่ได้รับการอบรมด้วยกระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบ เน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมจะมีความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมือง สูงกว่าผู้นำชุมชนที่เป็นสตรีที่ได้รับการอบรมตามวิธีที่ใช้กันโดยทั่วไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการติดตามผลการอบรม ผู้นำชุมชนที่เป็นสตรีให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของตนตามความเป็นจริง

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การติดตามผลการอบรมด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการสัมภาษณ์อาจ ทำให้ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สมบูรณ์
2. การอบรมที่ใช้ระยะเวลาสั้น อาจทำให้เห็นผลไม่ชัดเจนในด้านการเปลี่ยนแปลง เจตคติทางการเมืองของผู้เข้ารับการอบรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้นำชุมชนที่เป็นสตรีในเขตภาคเหนือ 17 จังหวัด ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยตำแหน่งอย่างเป็นทางการได้แก่ ประธานกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน เลขาธิการกองค้การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กรรมการพัฒนาสตรี ระดับอำเภอ เภรัญญิกกลุ่มออมทรัพย์ ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครชุมชน

กรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน ประธานกรรมการพัฒนาสตรีระดับตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและ
ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งสตรีที่เป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการซึ่งได้แก่สตรีที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนให้เป็น
ผู้นำกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

2. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น
ในการวิจัยครั้งนี้คือ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตาม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

3. ระยะเวลาในการอบรม

ระยะเวลาในการอบรมกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมใช้เวลากลุ่มละ 3 วัน ๆ ละ
6 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง

ระยะเวลาในการปฏิบัติงานตามโครงการการรับใช้สังคมของกลุ่มทดลองและการ
เผยแพร่ความรู้ในชุมชนของกลุ่มควบคุม ใช้เวลา 15 วัน หลังจากการอบรม

4. ระยะเวลาในการติดตามผลการอบรมใช้เวลา 4 สัปดาห์ หลังจากการอบรม

5. ตัวแปรของการวิจัย

ตัวแปรของการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

ตัวแปรอิสระได้แก่ กระบวนการอบรม เรื่องการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ตัวแปรตามได้แก่ ความรู้ทางการเมือง
เจตคติทางการเมือง
การมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ หมายถึงกระบวนการที่ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์
ในเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ โดยผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญคือเป็นผู้คิดและปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดย
ผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนคือการได้รับประสบการณ์ การสะท้อนความคิดจากประสบการณ์
และอภิปราย การสรุปแนวคิดหรือความคิดรวบยอดและการนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้

การเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม หมายถึงกระบวนการที่ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปปฏิบัติจริงโดยการถ่ายทอดความรู้เรื่องการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้แก่ชุมชนแล้วนำประสบการณ์จากการรับใช้สังคมมาคิดวิเคราะห์และอภิปรายจนเกิดเป็นความรู้เจตคติและทักษะเพิ่มขึ้น

ความรู้ทางการเมือง หมายถึงความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับความสำคัญของการเมืองต่อวิถีชีวิตของประชาชนและการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบความรู้ทางการเมืองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

เจตคติทางการเมือง หมายถึงความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้เรียนที่ทำให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงที่จะตอบสนองต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในทางสนับสนุนหรือต่อต้าน ซึ่งวัดได้จากแบบวัดเจตคติทางการเมืองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงกิจกรรมหรือการกระทำใด ๆ ก็ตามที่ส่งผลต่อนโยบายสาธารณะและกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งผู้เรียนกระทำด้วยความสมัครใจ ซึ่งในการวิจัยนี้ หมายถึงกิจกรรมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 คือกิจกรรมการมีส่วนร่วมก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง และหลังการเลือกตั้ง

กระบวนการอบรม หมายถึงขั้นตอนที่ได้รับการจัดอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ เจตคติและทักษะตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

กระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม หมายถึงการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ เจตคติและทักษะในเรื่องการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งโดยดำเนินการตามกระบวนการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นดังต่อไปนี้

- ขั้นที่ 1 รวบรวมประสบการณ์เดิมของผู้เข้ารับการอบรม
- ขั้นที่ 2 ให้ประสบการณ์ใหม่ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- ขั้นที่ 3 ให้ผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนความคิดและอภิปราย
- ขั้นที่ 4 ให้ผู้เข้ารับการอบรมสรุปความคิดรวบยอด
- ขั้นที่ 5 ให้ผู้เข้ารับการอบรมประยุกต์ใช้ความรู้โดยการวางแผนการรับใช้สังคม
- ขั้นที่ 6 ให้ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม
- ขั้นที่ 7 ให้ผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนความคิดและวิเคราะห์ประสบการณ์จากการรับใช้สังคม
- ขั้นที่ 8 ให้ผู้เข้ารับการอบรมรายงานผลการเรียนรู้
- ขั้นที่ 9 ประเมินผลการอบรม
- ขั้นที่ 10 ติดตามผลการอบรม

การอบรมตามวิธีที่ใช้กันโดยทั่วไป หมายถึงการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและทักษะในเรื่องการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบสื่อ ประมาณร้อยละ 80 ของกิจกรรมการอบรมทั้งหมดและมีการแบ่งกลุ่มอภิปรายหรือใช้เพลงและเกม ประกอบร้อยละ 20 ของกิจกรรมการอบรมทั้งหมด

ผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี หมายถึงสตรีในเขตภาคเหนือ 17 จังหวัดที่ได้รับการแต่งตั้ง ให้เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการได้แก่ ประธานกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน เลขาธิการองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กรรมการพัฒนาสตรีระดับอำเภอ เจริญญิก กลุ่มออมทรัพย์ ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครชุมชน กรรมการพัฒนาสตรี ระดับหมู่บ้าน ประธานกรรมการพัฒนาสตรีระดับตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งสตรีที่เป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการซึ่งได้แก่สตรีที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนให้เป็นผู้นำกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้กระบวนการอบรมทางการเมืองโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี
2. ผู้นำชุมชนที่เป็นสตรีมีความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้น
3. เป็นแนวทางในการอบรมทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมือง
4. เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการอบรมในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป